

vanskelige forhandlinger og kunne forhindre muligheden for en aftale;

- En inddragelse af flådestyrker i CSBM-regimet ville sætte et uønsket præcedens for deters inddragelse i andre våbenkontrollforhandlinger;
- Tillidsskabende foranstaltninger kunne presse USA ind i mere forudsigelige eller direkte ufordelagtige mønstre for udstationering af flådestyrker, og derved svække afskrækkelsen overfor Sovjet;
- Forhåndsvarsling og begrænsninger på flådeaktiviteter i internationale farvande ville undergrave princippet om havenes frihed.

En 100 procent afvisning af flådeforhandlinger er imidlertid ikke et godt image i en verden, hvor man snart forhandler om stort set alt mulig andet. Måske var det i den erkendelse, at den amerikanske admiral Charles R. Larson, for præcis et år siden (april 1989) i den amerikanske kongres fremlagde et grundigt gennearbejdet papir som indeholder, hvad der tegner til at blive NATOs svar på de voksende krav om flådeforhandlinger: Tesen synes at være, at man godt kan forestille sig forhandlinger, man mener blot ikke, det skal ske nu, hvor der forhandles om START, CFE, og CSBM.

Admiral Larson sagde, at »Når et gensidigt aftalt våbenkontrolregime for landstyrker er etableret som forstærker stabiliteten i Europa, så kan de vestlige allierede undersøge mulighederne for begrænsninger på flådestyrker.«³²⁾

Det er der tilsyneladende en masse NATO-lande der er begyndt på. Admiral Larson var i Europa for at briefe de allierede lande i forbindelse med topmødet i december sidste år, herunder om hvorfor man ikke skulle synes, det var en god ide at forhandle om flåderne. Men NATO-landene var tilsyneladende ikke alle sammen lige imponeret over hans argumenter.

Den islandske statsminister udtrykte således på mødet skuffelse over afvisningen af flådeforhandlinger og forklarede, at »Naturligvis forstår og støtter vi alle skridt der garanterer sikkerheden for de nødvendige transportruter over Nordatlanten, men jeg kan ikke se, hvorfor våbenbegrænsninger til søs ikke skulle tjene

denne rolle bedre, end den nuværende situation gør.«³³⁾

Ifølge det amerikanske tidsskrift »Navy Times« besluttede den politiske komite i NATO at fortsætte med at undersøge, hvilke skridt der kan tages for at lette spændingen til søs uden at undergrave sikkerheden for forsyningslinierne over Atlanten.

Afslutning og konklusion

Festen til søs er ovre. Flåderne får ikke længere, hvad de peger på. Det internationale øst-vest klima er i bedring, men det sømilitære problem er ikke løst af den grund.

Flåderne bevæger sig klart i retning af større fleksibilitet, anti-ubådskrigsførelse, længere rækkevidde, større præcision, kraftigere projektionsevne mod land, og hyppigere involvering i tredjeverdenskonflikter. Dertil kommer, at en lang række nye flådemagter nu banker på døren.

Konstruktion af nye superhangarskibe, lydsvage avancerede atomubåde, nye strategiske atomvåben og langtrækkende krydsermissiler synes mærkeligt fjernt og afskåret fra den nye verden. Det synes nærmest at være en efterladt forvirring over implikationerne af afslutningen af den kolde krig, kombineret med en slags uvanthed i flåderne, fordi det hidtil altid er lykkedes for dem at undslippe våbenkontrolbestræbelser.

Men det afspejler naturligvis også, at regeringerne endnu ikke har været i stand til at formulere et sammenhængende koncept for, hvad det er, man sikkerhedspolitisk vil, når Berlinmuren er væk, når Sovjet er på vej til at falde fra hinanden, når den østtyske flåde er på øvelse sammen med den vesttyske, når Lech Walesa er blevet præsident i Polen, og når verdens nye atomvåbenmagter hedder Israel, Indien, Irak, Sydafrika, Pakistan, Iran, Brasilien, Argentina og Sydkorea.

Våbenkontrolmæssigt set har flåderne hidtil været betragtet som noget, der lå i anden række, noget som sikkert indrettede sig efter den sikkerhedspolitiske temperatur på land. Men flåderne bevæger sig klart i retning af større uafhængighed af begrænsede geostrategiske in-